

4. Матусовская Е. М. Американская реалистическая живопись. Очерки. Москва : Искусство, 1986. 191 с.
5. Тейлор Б. ART TODAY. Актуальное искусство 1970–2005. Москва : Слово, 2006. 257 с. : ил.
6. Фуко М. Это не трубка. Москва : Худож. журнал, 1999. 143 с. : ил.
7. Alex Bennett's Continued Expedition in Art History: Baroque to Modern. URL: <https://abennett1985.wordpress.com/2016/04/10/american-realist-edward-hopper/>
8. Gail L. Edward Hopper: The Art and the Artist. New York : NY, W. W. Norton & Company, 1980. P. 22–27.

Андрій СЕНДЕЦЬКИЙ

**РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У КУЛЬТУРНОМУ
ТРАНСФЕРІ НА ПРИКЛАДІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО
БЛАГОДІЙНОГО ФЕСТИВАЛЮ (ТРИНАЛЕ)
КАЗОК «KAZ.KAR.» (2006–2019)**

Театральне мистецтво — галузь людської творчості, у якій комунікативний простір постійно відкритий до нових віянь у сценічних творах, до креативних інтерпретацій відомих постановок у так званому осучасненому звучанні; є потужним промоутером невідомих спектаклів, майданчиком репрезентації новостворених вистав та давно апробованим медіатором культур. Загальновідомо, що така функція сценічного мистецтва закладена від його виникнення, адже мета кожного твору полягає у художньому відображенні дійсного крізь призму світоглядних уявлень його авторів і виконавців та перманентної ретрансляції творчого продукту реципієнту-глядачу [2].

Кожний творчий осередок упродовж своєї діяльності формує певні впізнавані особливості, стилістику, манеру виконання, репертуар, що відповідно окреслює поняття традиції. Саме на основі усталених ознак увиразнюються новації, інновації та запозичення. Допомагає виявити відмінності поміж традицією та новацією важливий науково-теоретичний інструмент методології — порівняльний метод,

або компаративістика, компоратистика. Зіставляючи такі дуалістичні концептуальні смисли, як «своє/інше», «рідне/чуже», «наше/їхнє», та проєктуючи їх на будь-яке поле творчої діяльності, можна здобути цікаві і несподівані результати експерименту.

Відомий також інший феномен інспірацій, який дослідники визначають як культурний трансфер. Його суть полягає, на відміну від компаративістики, де шукають універсальних і унікальних ознак на певному часовому й просторовому зрізах, в осмисленні постійного рецептивного сприйняття елементів «іншої» культури, їхнього засвоєння, переосмислення або відхилення. Утім, деякі дослідники вважають, що культурний трансфер і компаративістика є взаємодоповнювальними теоретичними концепціями досліджень [7, s. 93–108]. Варто погодитися з цим твердженням, адже в обох випадках маємо справу з такими виразними маркерами ідентифікації, як час та місце.

Поняття культурного трансферу впровадили ще у 1980-х роках французькі дослідники-германісти, які шукали альтернативне поняття компаративізму [5, s. 502–510]. Вони доводили, що це явище є постійним полілатеральним (множинно-симетричним) процесом, який відображається (сприймається) не на сформовану сталу культуру етносу, а що сама локальна культура є динамічною у своєму розвитку, а отже, також є конвергентною за своєю суттю. Тобто ознаки часу і місця також наявні, втім подаються як безперервно рухливі інформаційні потоки.

Пропоновану тематику дослідження для вивчення постійного творчого інноваційного процесу без історико-порівняльного, системно-ресурсного, культурологічного підходів не можливо проаналізувати, тому компаративістика усе ж постійно наявна. Для осмислення ролі театрального мистецтва у культурному трансфері варто спиратися на принципи системності, активного творчого відображення і практик. Завдяки діалектичним методам спостереження, аналізу та синтезу, порівняння, аналогії можна окреслити прелімінарні ознаки культурного трансферу в сучасному українському мистецькому просторі.

Щоб пізнати культурний трансфер у будь-якому соціокультурному середовищі, необхідно враховувати основні аспекти: предмет дослідження, кон'юнктуру, динаміку і ретрансляторів процесу, або ж так званих акторів трансферу, історико-суспільний контекст [7, s. 257].

Узвичаєні, традиційні маркери місцевого творчого локусу особливо виразно помітні на тлі ознак навіяної, інспірованої ззовні «іншої/чужої/їхньої» традиції на прикладі одного з найдавніших літературних жанрів — казки. Територіальним полем наукового дослідження обрано Міжнародний благодійний фестиваль (трієнале) казок «KAZ.KAR.», який упродовж чотирьох-п'ятьох днів відбувається раз на три роки на різноманітних локаціях Львова. Періодичність цієї міжнародної події у культурно-мистецькому житті міста вже має свою історію: фестиваль відбувся у 2006, 2008, 2013, 2016, 2019 роках. Тобто маємо виразний часовий проміжок, щоб простежити динаміку культурного трансферу.

Об'єкт дослідження — культурний трансфер у сценічно-театральних творах. *Предмет дослідження* — вистави-казки у межах трієнале «KAZ.KAR.», які виразно ілюструють процес ретрансляції однієї культури і сприймання її іншою.

Історико-суспільний контекст. Прикладом давнього класичного культурного трансферу, що примандрував до нас, ймовірно, ще у позаминулому столітті і встиг набути сотень інтерпретацій, варіацій та прочитань у світовій театральній практиці, є західноєвропейський фольклорний твір, найбільше знаний у редакціях братів Грімм та Шарля Перро, — «Попелюшка, або Кришталевий черевичок». Цікавим є спостереження, що у межах фестивалю казок «KAZ.KAR.» цей твір ставлять різні театральні колективи щорічно (наприклад, у 2013 р. — Учбовий театр кафедри театральної режисури Рівненського державного гуманітарного університету; у 2019 р. — Зразковий аматорський театральний колектив «Театр юного глядача» м. Хотин та ін.) [1, с. 4]. Немає сумнівів, що цю казку ще ставитимуть і в майбутньому. Феномен «Попелюшки» полягає насамперед у фабулі: добра і терпляча дівчина, пригноблена зверхністю і знущаннями злих людей, нарешті отримує усе — кохання, нагороду і визнання від правителів краю. Саме основна ідея перемоги Добра над Злом наявна ледь не у кожній казці, а мрія досягти успіху властива для усіх амбітних та навіть інертних людей.

Необхідно зауважити, що на театральних майданчиках фестивалю «KAZ.KAR.» захоплює сприймаються й українські класичні твори, засновані на усному фольклорі зі схожим сюжетом та мораллю. Наприклад, театр «Спірограф» Центру Культурно-Мистецьких Ініціатив

виставу-казку «По щучому велінню» за п'єсою М. Кропивницького успішно грає ще від 2007 р. Виставу подали на конкурс театральної номінації трієнале «KAZ.KAR.» у 2016 р., і вона здобула перемогу.

Відомий факт, що цю та низку інших українських народних казок давно привласнюють росіяни. Тут вже йдеться не про культурний трансфер, а поглинання/присвоєння здобутків однієї культури іншою, тобто агресивну експансію.

Ретранслятор процесу (актор трансферу). Корисним для дослідження став матеріал, здобутий завдяки спостереженню за реакцією українського глядача на вистави іноземних театрів. Наприклад, чеський театр “Mimotaurus theatre” (м. Прага) презентував на фестивалі у 2013 р. виставу “Stara povest”. Твір написаний на основі чеських легенд про мандрівного лицаря-вершника, ув'язнену царівну та її звільнення з лабет злої відьми. Назва твору та сюжет настільки універсальні й загальновідомі, що, здавалося б, кожен глядач знає розв'язку. Утім, у виконанні актора театру Домініка Тесара хотілося спостерігати не лише за перебігом подій цієї казкової історії, а насамперед за його грою як ляльководи та оживлених ним ляльок, трансформацією щораз інших частин вуличного підмостка у вигляді гарби. “Mimotaurus theatre” використав універсальність подання гри для нечеськомовних глядачів — максимум пластики пантоміми й доречних знайомих вигуків, які підсилювали емоції героїв, тобто усі можливі засоби невербаліки, які практикують лялькові театри [3]. Виставу відіграли й у вечірньому репертуарі, де переважала доросла публіка, якій дійство сподобалося не менше, аніж малечі. Поширений маркетинговий хід «стара ідея — на новий лад» є одним із надійних способів трансляції продукту з прогнозуванням максимального успіху, який примножує талановитий «актор трансляції».

Згодом, уже на фестивалі «KAZ.KAR.» 2019 р., використовуючи аналогічну гру, виступив польський Театр “Maska” (м. Ряшів) із виставою “Сурк Нрунек” та іранський театр “Simorgh Dramatic Group” (м. Тегеран) із виставою “The Miracle of Friendship” [8, с. 35–39].

Міжнародний благодійний фестиваль (трієнале) казок «KAZ.KAR.» від початку його заснування Центром Культурно-Мистецьких Ініціатив у Львові у 2005 р. і згідно з метою реалізації цього масштабного заходу створив якісні умови *кон'юнктури* культурного трансферу вже під час проведення першої зустрічі учасників у 2006 р. [4].

Організатори передбачили комунікативні майданчики у різних творчих номінаціях (театральне, образотворче, декоративно-прикладне мистецтво і література), наукових заходах (круглий стіл, конференція) і мистецьких практиках (конкурс малюнку на задану тему, майстер-класи), які об'єднані навколо традиційно фольклорного і вибагливо професіонального жанру — казки. Відповідно відразу окреслювалася сукупність умов, вимог, пропозицій і попиту. Атмосфера фестивалю «KAZ.KAR.» завжди заохочує учасника, конкурсанта і глядача вести культурно-мистецький діалог не тільки періодично — у межах заходу, а й збагачуватися новими контактами, знаннями і досвідом поза межами трієнале. Тут варто погодитися з думкою німецького історика Йоганнеса Паулменна, що у таких івентах особливо виразно спрацьовує «внутрішнє зацікавлення чужоземним» [6, s. 668].

Як засвідчують практики проведення міжнародних культурно-мистецьких заходів, можна стверджувати на прикладі багаторічної реалізації Міжнародного благодійного фестивалю (трієнале) казок «KAZ.KAR.», що театральне мистецтво залишається одним із важливих ретрансляторів культурного трансферу. Безсумнівно, тематика казки не буде вичерпаною не лише завдяки її універсалізму в едукативно-пізнавальній доступній формі, прийнятних світоглядних уявленнях та образності у виховному процесі, естетичному поданню, семантичному підтексту, а й способу пізнати «своє/інше», «рідне/чуже», «наше/їхнє». Театральні постановки поряд з іншими видами, жанрами, манерами образної творчості залишаються на позиціях однієї з головних ролей у втіленні нових художніх ідей і водночас не зруйнують тяглість традиції сценічного мистецтва.

1. Альманах (науково-популярний вісник) «KAZ.KAR.». Львів : Центр культурно-Мистецьких Ініціатив ; вид-во «Свічадо», 2020. № 1–2 (2). С. 4.

2. Бояджиев Г. Н. От Софокла до Брехта за сорок театральних вечеров. Москва : Просвещение, 1981. 336 с.

3. Сендецький А. Невербаліка в мистецтві на прикладі творчості Львівського театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки». *Мистецька культура: історія, теорія, методологія* : тези доповідей VIII Міжнародної наукової конференції (Львів, 20 листоп. 2020 р.) / ред.-упоряд. О. Осадця, Л. Купчинська; відп. ред. Л. Снісарчук ; НАН України,

ЛННБ України ім. В. Стефаника, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. Львів, 2020. С. 163–164.

4. Центр Культурно-Мистецьких Ініціатив. URL: <https://artcenter.org.ua> (дата звернення: 24.05.2021).

5. Espagne M., Werner M. Deutsch-französischer Kulturtransfer im 18. und 19. Jahrhundert. *Zu einem neuen interdisziplinären Forschungsprogramm des C.N.R.S. Francia*. 1985. № 13. S. 502–510.

6. Paulmann J. Neue historische Literatur. Internationaler Vergleich und interkultureller Transfer. Zwei Forschungsansätze zur europäischen Geschichte des 18. bis 20. Jahrhunderts. *Historische Zeitschrift*. 1998. N 267. S. 649–685.

7. Pick D. Czym jest transfer kultury? Transfer kultury a metoda porównawcza. *Możliwości zastosowania transferts culturels na gruncie polskim. Monolog, dialog, transfer. Relacje kultury polskiej i niemieckiej w XIX i XX wieku* / M. Zielińska, M. Zybura (ed.). Wrocław : Centrum Willy'ego Brandta, 2013. S. 93–108.

8. Sendetskyu A. Niewerbalne praktyki translacji baśni (na przykładzie spektakli w ramach Międzynarodowego Charytatywnego Festiwalu Baśni «KAZ.KAR.»). *Альманах (науково-популярний вісник) «KAZ.KAR.»*. Львів : Центр культурно-Мистецьких Ініціатив ; вид-во «Свічадо», 2020. № 1–2 (2). С. 35–39.

Ольга СМОЛІНА

ПАМ'ЯТНИКИ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність обраної теми зумовлена низкою факторів. По-перше, тим фактом, що Луганщина історично асоціюється з розвитком вугільної промисловості, металургії, сільського господарства і практично не розглядається (навіть і сьогодні) як культурний регіон, що, безумовно, не сприяє формуванню єдності української нації загалом і процвітання, сталому розвитку Луганського краю зокрема. По-друге, сьогодні не існує комплексного культурологічного дослідження, присвяченого сакральному будівництву Луганщини в контексті її

З М І С Т

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО

<i>Беженар А.</i> Традиції бессарабського килимарства у селі Бабин: історичне минуле та сучасність.....	3
<i>Бенях Н.</i> Проблеми і виклики сучасного декоративного мистецтва (на прикладі діяльності кафедри художнього дерева Львівської національної академії мистецтв).....	6
<i>Герус Л.</i> «Світлиця хліба» шкільного Музею історії села Погорілівка: досвід збереження, відродження і популяризації нематеріальної культурної спадщини.....	11
<i>Денисюк О.</i> Вплив творчості Олекси Бахматюка на стилістику творів сучасних керамістів Косівщини (на прикладі творів Ореста і Марії Чорних).....	17
<i>Козакевич О.</i> Виставкова діяльність «Ліги Промислової Допомоги»: основні напрями	24
<i>Куцир Т.</i> Репрезентація української традиційної вишивки в 2014–2021 роках: основні тенденції.....	31
<i>Скочень-Мархевка Б. (Skoczeń-Marchewka B.).</i> Malowane wsie pod Tarnowem: kreacja twórców i etnografów.....	35
<i>Чорний М.</i> Косівська кераміка в інноваційних вирішеннях Музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини (м. Косів Івано-Франківської області).....	41
<i>Шпак О.</i> Вплив культурно-інтеграційних чинників на розвиток традиції народного малярства на склі Західних областей України.....	45

ТЕАТР, КІНО І ФОТОГРАФІЯ

- Баукова А.* Колекція діапозитивів із фондів Музею історії Львівського університету.....254
- Нестайко М.* Колекція світлин Дмитра Бучинського у фондах Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника.....259
- Середа О.* Кінорежисер Роман Мішкевич: «почуваюся українцем».....263

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

- Бабій Н.* Science art: мистецтво у науці чи наука у мистецтві.....268
- Блавацький С.* Симона Корбіо — популяризаторка українського мистецтва в Європі (за матеріалами української та зарубіжної преси Бельгії і Франції 1920-х років).....275
- Глушко М.* Роль мистецьких часописів у просуванні творчості молодих митців.....280
- Ковальська С. (Kowalska S.)* Ochrona artefaktów dziedzictwa kulturowego.....285
- Левицька М.* Дефініція стилю: критичний огляд історичного поняття «рококо» (внесок Віденської школи історії мистецтва).....290
- Лосик О.* Етос в культурі національного відродження другої половини XIX ст.: деякі теоретичні та прикладні аспекти.....295
- Олінкевич В.* Знаки філософії у живописі Едварда Гоппера.....300
- Сендецький А.* Роль театрального мистецтва у культурному трансфері на прикладі реалізації Міжнародного благодійного фестивалю (трієнале) казок «KAZ.KAR.» (2006–2019).....304

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ БІБЛОТЕЧНИХ МИСТЕЦЬКИХ РЕСУРСІВ

Мистецька культура: історія, теорія, методологія

**Доповіді та повідомлення
ІХ Міжнародної наукової конференції
(Львів, 19 листопада 2021 р.)**

Львів — 2021

*Друкується за ухвалою вченої ради
Львівської національної наукової бібліотеки
України імені В. Стефаника
(протокол № 3 від 2 вересня 2021 р.)*

УДК 7.072.2
М 95

Редактори-упорядники:

Лариса Купчинська — кандидат мистецтвознавства

Ольга Осадя — кандидат мистецтвознавства

Відповідальний редактор

Лідія Сніцарчук — доктор наук із соціальних комунікацій

Рецензенти:

Майя Гарбузюк — доктор мистецтвознавства

Іванна Павельчук — доктор мистецтвознавства

Мистецька культура: історія, теорія, методологія : доп. та повідомл. IX Міжнар. наук. конф. (Львів, 19 листоп. 2021 р.) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ; ред.-упоряд.: Л. Купчинська, О. Осадя; відп. ред. Л. Сніцарчук. Львів, 2021. 392 с.

ISBN 978-966-02-9705-0

Видання містить матеріали IX Міжнародної наукової конференції, у якій взяли участь дослідники з України, Білорусії і Польщі. У ньому відображено різноаспектні проблеми у галузі образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва, фотомистецтва, музики, театру і кіно. Порушено низку питань, які стосуються культурології, музейництва і колекціонерства. Висвітлено маловідомі факти творчої біографії окремих представників європейської культури. До наукового обігу впроваджено багато нових артефактів. В основі більшості публікацій лежить вагома джерельна база: музейні фонди, архівні і бібліотечні матеріали, приватні збірки, проаналізована відповідно до вимог часу.

Для мистецтвознавців, культурологів та істориків.

УДК 7.072.2

ISBN 978-966-02-9705-0

© Львівська національна наукова бібліотека
України імені В. Стефаника, 2021

© О. Я. Квик, обкладинка, 2021

Наукове видання

Мистецька культура: історія, теорія, методологія

Доповіді та повідомлення
IX Міжнародної наукової конференції
(Львів, 19 листопада 2021 р.)

Редактор **А. В. Чубрей**
Комп'ютерне верстання **Л. О. Вараніцької**

Формат 60×84/16. Умовн. друк. арк. 12,9

Львівська національна наукова
бібліотека України імені В. Стефаника,
вул. В. Стефаника, 2, м. Львів, 79000
Тел. 261-41-21, e-mail: library@lsl.lviv.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3889 від 29.09.2010.